

Эхэ найхан нутагтаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯДАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
ИЮНИИН
20
Зунай дунда хүхэ
морин харын 4
ЧЕТВЕРГ
гаратай 5
№115 (1945)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АРБАДАХИ СЕССИ

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбадахи сесси үсэгдээр хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлбэ. Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. Семёнов "Буряад Республикын Конституцида хубилалтанууды оруулха тухай" асуудалаар түрүүлэн элдхэл хээ. Буряад Республикын Конституцида хубилалтанууды оруулха тухай асуудал Арадай Хуралай комитедүүдтэ урид хаража үзэгдээн тула зүбшэн хэлсэгдэнгүйгөөр баталан абтаба.

"Буряад Республикын Правительствын гэшүүд тухай" асуудалаар Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Л.В. Потапов элдхэбэ. Республикын Хүдөө ажахын ба эдээ хоолой министрэй тушаалһаа А.М. Шевченкы сүлөөлхэ, тэрэ тушаалда мүнөө Арадай Хуралай Бюджетэй, финансын, налогууд ба банкнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшээр ажаллажа байһан Б.Ц. Семёновы дурадхаба. Тэршэлэн Экономическа асуудалнуудай талаар Буряад Республикын Президентын зүбшэлэгшэ байһан Н.И. Атановы республикын экономикын министрэй тушаалда томилхы зүбшөөлөө үгхынь Арадай Хуралай депутатуудта тэрэ хандаба.

Эдэнэй кандидатуранууд тухай Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ А.Г. Нечаев, Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А.Д. Сундарон, Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо

А.Д. Карнышев болон бусад үгэ хэлэһэн байгаа. Арадай Хуралай депутатуудай нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшоор, хүдөө ажахын ба эдээ хоолой министрээр Б.Ц. Семёновы, республикын экономикын министрээр Н.И. Атановы томилхо зүбшөөл үгтэхэ болобо.

А. М. Шевченко хүдөө ажахын асуудалнуудаар республикын Президентын туһалагшаар томилодохо юм гэжэ Л.В. Потапов мэдээсэ.

Удаань "Буряад Республикын нюотагай өөһэдын хүтэлбэрийн түлөөлэгтэ зургаанай депутатай статус тухай" Буряад Республикын Хуулийн проект зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тус асуудалаар Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А.Д. Карнышев элдхэл хээ. Тус Хуулийн проекты депутатууд статья статьягаарнь зүбшэн хэлсэжэ баталба.

Тэршэлэн "Бага олзын хэрэг эрхилэлгын субъектүүдтэ налог тохолгын, тоо бүридхэлэй ба тоосоо хэлгын юрэнхылэгдэһэн гурим тухай" "Эрьсын мүнгэ зөөри нэмээхын тула предприятиин финансын нөөс бүридүүлхэ тухай", "Оршон тойронхи байгаали хамгаалха тухай", Буряад Республикын бусадшы хуулинууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэдэ асуудалнуудаар зохихо тогтоолнууд баталагдаба.

Арадай Хуралай арбадахи сесси мүнөөдэр хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ.

"Буряад үнэн"-96

ҮНДЭНЭН СОНИНДОО ҮНЭХӨӨРӨӨ ДУРАТАЙ

Июнь харын эхээр Хурамшын хэлхээ холбооной таһагта эгээ жэлэй хоёрдохи хахадта абахаар "Буряад үнэн" сонинной 30 хэлэг захигдаад байгаа.

Түрэл газетээ жэлхээ жэлдэ эдэбхитэйгээр захигшадые нэрлэбэл, Дашанима Лудутов, Пүрбэханда Балданова, Амгалан Дабаев, Дабацырен Аюшиев, Михаил Очиров, Бавасан Цыбыкдашиев, Бүргэд Бальжиров, Бадмаханда Бандеова бусад мүн. Газет үнэтэй болоно. Зөөжэ асаралгын сэн ехэ. Наһатай зон пенсингээ гурбанай нэгэ хубиие түрэл газетынгээ захилда үгэнэ. Энэ ушар тэдэнэй үндэһэн хэблэдээ үнэхөөрөө дуратайе гэршэлнэ.

Гэбэшые үбгэдэ, хүгшэдые магтаһан "Ветеран" хууданан һүүлэй үедэ үсөөн гарана. Республикын засагай дээдын зургаанай газетэ уншагшадай ханамжануудта анхарал багаар хандуулна. Уншагшадай бэшгүүдтэ харюунууд үгтэнэгүй.

Захил абалгын үедэ айл айлаар ябажа, түрэл сониндоо бэшүүлхэ тухай зондо ойлгуулха гэжэ оролдоно. Урда тээнэ сонинной редакци захил абадаг эдэбхитэй почталоонуудые урмашуудашые лэн ха. Найшаалтай энэ хэрэгээ хэргээхэ байгаа. Хэблэдээ захил хээ ябадал почталооной гарта бшуу.

Сэсэгма БУДАЖАПОВА,
Ивалгын районой Хурамша
хууринай почтальон.

БОРИС ЕЛЬЦИНЭЙ ХАНДАЛГА

Һунгалтын түрүүшын шатын дүнгүүдээр

РОССИН ЭРХЭТЭДЭЙ ЭСЭГЭ ОРОНОЙХИДНАЙ!

Россин Федерациин Президентын һунгалтын түрүүшын шата үнгэргэгдэбэ. һаяын сагта Түбэй һунгуулийн комисси тэрэнэй дүнгүүдые соносхохо.

Зүгөөр эгээл шухала дүнгын гэхэдэ, Россиде бүрин эрхэ сүлөөтэ, үнэн сэхэ һунгалта үнгэргэгдөө. Энэ һунгалтые болуулха, хойшолуулха хэдэлгэнүүд гаргагдаха гэхэн мэдээнүүд уридшалан хэды хэлэгдээшы һаа, нэгэнииншые хүсэддөөгүй.

Һунгуулийн участогуудта ерэжэ, табан жэлэй урда Россин шэлэһэн замаар урагшаа дабшаха хүсэл зорилгоёо эрид шууд баталһан бүхы эрхэтэдтэ гүрэнэй хүтэлбэрлэгшэ байһан тула баяр баясхалан хүргэнэб.

Энэ зорилгомнай Россин бүхы ажаһуушадтай амгалан тайвн, нэрэ түрэтэй ажабайдал мүн!

Танай зоримгой шууд байһанай, минии кандидатурые

дэмжэһэнэйтнай түлөө һайниие хүргэнэб.

Тээд зорилгомнай тиимэшые бэлэн бэшэ. Һунгалтын түрүүшын шатада Президент һунгагдаагүй. Тэрэнэй хоёрдохи шата үнгэргэгдэхэ болобо. Тиимэһээ Та, бүгэдэ, үшөө дахин һунгалтада хабаадаха болонот.

Ушарын гэхэдэ, түрүүшын шатада олон кандидадууд дэбжүүлэгдээ. Тэдэнэй дунда мэдээжэ политигууд, нэрэ солотой хүнүүд бии байгаа: Александр Лебедь, Григорий Явлинский, Святослав Федоров.

Та бүгэдэнэй олонхингтай зүб шэлэлгэ хээ, шэнэ байдалай түлөө дуугаа үгөө. Зүгөөр олоной дуугаа үгэлгэ хэдэн кандидадуудай дунда хубааршоо. Тиимэһээ һунгалтын түрүүшын шатада илалта туйлагдабагүй.

Иимэ эрхэ байдалда һанаһан хэрэгнай зүндөө бүтэшэхэ гэжэ найдаад, һанаагаа амаржа болохогүй.

Һунгалтын түрүүшын шатын дүнгүүдээр хэрэг

байдалнай элирбэ. Нэгэн гэбэл, гэдэргээ, хубисхалта, үймөөтэ хэрэгүүдтэ бусаха, үгы гэбэл урагшаа, амгалан тайбан, тогтонижоһон байдал тээшэ дабшаха. Али нэгынь шэлэхэ—Танай шийдхэхэ хэрэг.

Иимэ үедэ хэзээ хэзээнэйхидэ орходоо хүсэл һаналаа нэгдэе!

Ямаршые эрхэ байдалда Эсэгэ оромнай нэгэн гэжэ бү мартаа.

Саашадаа ямараар ажаһуухабибди гэжэ Та бүгэдэнтэй ходо арсададагбди.

Мүн һунгалтадашые тэрэнэй түлөө тэмсэл болоно. Эгээл шухалань гэхэдэ, бидэ булта Эсэгэ орондоо дуратайбди.

Тиимэһээ нэгэн һаналтай байха ёһотойбди.

Хамтаараа илалта туйлахабди!

ХОЁРДОХЁО ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

Буряад Республикын һунгуулийн комиссийн уридшалан согсолһон дүнгүүдээр июниин 16-да республикын бүхы 688483 һунгагшын 64,13 процентнь һунгуулийн участогуудта ерэжэ, Россин Федерациин Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн, һунгалтын бюллетендэ оруулагдаһан 10 кандидат соһоо өөһэдынгөө һанамжаар, ухаан бодолоороо, этигэл найдалаараа нэгынь лэ шэлэжэ, дуугаа үгэһэн байна. Һунгалтын урда ойлгууламжын хүдэлмэрийн хэды абуулагдабашые, 10541 бюллетень оруугэжэ тоологдоо. Һунгуулийн комиссийн уридшалан гаргаһан дүнгүүдые харахада, хүндэтэ уншагшад, арадай патриотическа хүснүүдэй дэбжүүлэһэн, Россин Компартийн ударидагша Г. А. Зюгановта республикын 177293 һунгагша (40,22 процент) дуугаа үгэһэн байна. Россин Президент Б. Н. Ельцинэй түлөө һунгаһан хүнүүдэй тоо 42437-гоор (30,59 процент) үсөөн. Бэшэ кандидатуудые абаад харахада, А.И.Лебедь,

Г.А.Явлинский, В.В.Жириновский гээд һубарина. Россин Түбэй һунгуулийн комиссийн мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдөө Б. Н. Ельцин түрүүлэн. Удаань 4 процент шахуу илгаатайгаар Г. А. Зюганов дабиана. Бүхыдөө 15 шахуу процент дуу абажа шадаһан А. И. Лебедь гурбадаху һуурида гараа. Тиигэжэ һунгалтын 2-дохи шата шилиин 3-да болохоор хараалагана.

Үнгэрһэн амаралтын үдэр һунгуулийн Онохойн, Калашниковска, Зареченскэ, Стеклозаводской округуудаар Буряад Республикын Арадай Хурала депутатудые һунгаһан байна. Республикын һунгуулийн түбэй комиссийн мэдээсэһэнэй ёһоор эдэ 4 округой гансал Калашниковска округто Арадай Хуралай депутатаар акционернэ "Мотом" бүлгэмэй директор Виталий Владимирович Морозов 3 кандидат соһоо һунгагдаба. Тус округтой 6974 һунгагшын 4030-нь В. В. Морозовто дуугаа үгэһэн байна. Харин бэшэ округуудаар

депутатта кандидатаар дэбжүүлэгдэһэн хүнүүдэй хэнииншые 50 процентһээ үлүү дуу абажа шадаагүй.

Тиигэжэ һунгуулийн Онохойн округто—акционернэ нэмэл түхэлэй "Загарайн шубуунай фабрика" бүлгэмэй генеральна директор А. П. Гулин (25,21 процент), Загарайн аймагай өөһэдын хүтэлбэрийн захиргаанай толгойлогшо А. П. Цымбалок (42,37 процент), Зареченскэ округто—Улаан-Үдэ хотын мэр В. А. Шаповалов (25,75 процент), акционернэ "Технопарк" бүлгэмэй генеральна директор И. В. Михалев (20,45 процент), Стеклозаводской округто—сэрэгэй 32/908 частини командир В. В. Андреев (33,22 процент), Буддийска пенсионно жасын түрүүлэгшэ Е. М. Егоров (49,81 процент) гэгшэд һунгалтын удаадахи шатада гарабад. Дахинаа болохо һунгалтын саг Буряад Республикын һунгуулийн түбэй комисси мэдээсэхэ.

В.ШАГДУРОВ.

Россин Федерациин Президентын

ЗАРЛИГ

ДУРАСХААЛ БА ГАШУУДАЛАЙ ҮДЭР ТУХАЙ

1941 оной июниин хорин хоёр—манай түүхын эгээл уйдхартай сагуудай нэгэн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилһэн үдэр. Алуулагдаһан, фашист шоронуудта тамалуулагдажа һалаһан, ара талын үлэн байдал, тасалангуудһаа хосорһон бүхы хүнүүд тухай энэ үдэр һануулна. Ами һанаяа үгэжэ, Эсэгэ ороноо аршалан хамгаалха нангин уялгаяа дүүргэһэн бүхы хүнүүд тухай гашууданабди.

1941-1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда, мүн манай Эсэгэ ороной эрхэ сүлөө, бээ даанхай байдалай түлөө болоһон бүхы дайнуудта ами һанаяа үгэжэһэй дурасхаалые хүгдэн хүндэлжэ, иигэжэ тогтооноб:

1. Июниин 22—Дурасхаал ба гашуудалай үдэр гэжэ тогтоохо. Дурасхаал ба гашуудалай үдэр бүхы ороной газар дээрэ: Россин Федерациин Гүрэнэй тутууд гунхуулагдадаг; соёлой эмхи зургаануудта, радио ба телевиденидэ хужин сэнгэлгын хэмжээ ябуулганууд бүхы үдэрэй хугасаада болуулагдадаг.
2. Тус Зарлиг гар табиһан үдэрһөө хүсэндөө орохо.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТ
Б. ЕЛЬЦИН

Москва, Кремль.
1996 оной июниин 8.
№ 857

НАЙН ТЭЭШЭЭ

ХУБИЛБА

"Искра" колхозой тарьяан ажал байдал хүүлэй жэлэй хугасаа соо хүшэрхэн болонхой. Эдэ жэлнүүдтэ тарьяалангай ургаса гектарай 10-12 центнерһээ дээшэ балай гараад орхибогүй. Ажахын байдал дээрлээ абаад харахада, манай Надеинэй отделениин тарьяашадай ажал хэрэг бэшэ хоёр бригадануудһаа нилээд доошоо оронхой гэжэ хараад ойлгохор. Хүдөөгэй мүнөөдөхэй эмхи гуримгүй байдалһаа, материально-техническэ баазын нуладалан ушарһаа манда иимэ байдал тохёолдоо гэжэ байна.

Хэнэйшье мэдэхээр, колхозой правлениин суглаа хураалнууд дээрэ запас хэрэгсэлнүүдэй үнэтэй болоод олдоогүй ушарһаа тракторнуудай болон бусад техникын гарһаа гаратараа хэрэглэгдэхэдэнь, үрэнэ хүрэнгын оройдоо үгы байхадань, минеральна үтгэжүүлгын үнэтэй болоод, нүдэндэ харагдахаяа болиходонь ургасаяа хайшан гээд дээшлүүлхэб, юу хэжэ, яаха ёһотойибди гэхэн асуудалнууд нэн түрүүлэн табигдажа, зүбшгэдэг байһаниинь эли.

Хүдөөгэй зоной салин хүлһениинь эгээл бага байхаһаа гадна тэрэнэшье абахаяа аргагүйдэнэ. Хүнүүд миинтээр хүдэлхээс нананай, энэнһээ ажалай журам сахигдахаяа болино. Илангаяа хүлэй архи тамхин хаа хаанагүй элбэгжэжэ, архи ууха, наншалдаха, сохилдохо, хэрэдэхэ ябадал нилээд олошоронхой.

Манай Надеинэй отделенидэ эдэ бүгэдэ сэхэ хабаатай гэхэ байнаб. Юундэб гэхэдэ, архи тамхигүйгөөр, наншалдаа хэрэддээгүйгөөр нэгшье тарилгата, нэгшье ургаса хуряалгата үнгэргэхээс болонхойбди. Ажалдаа саг соогоо гарахагүй ябадал, аварида, уршагта орохо, усалтаха, техникэ, машинаа хайра гамгүйгөөр хэрэглэхэ, хүлэйнь хүлдэ эбдэхэ ушарнууд нилээд олошороо.

Ямар хэмжээн абтадаг юм гэбэл, мүнөө сагта гансал мунгыень хаһахаһаа бэшэ юу хэжэрхихэбши? Зунай сагта олоо болоһон тэрэ бишыхан салин түлбэриинь хаһадагбди. Мүнөө үедэ гансашье манда бэшэ, мүн ондоо тээгүүршье тарья ургуулагшадтаа салин түлбэрийн түлөө орооно тарья үгэдэг болонхой гээшэ. Хабарай тарилгын үедэ газараа хахалангүй архидажа ябаһан механизаторнууд ямар түлбэридэ хүртэхэ болонб?

Хүүлэй жэлнүүдтэ болохо хэмжээ абахадамнай, манай тарьяашад зүбөөр ойлгодог болоо. Хүнүүдэй ухаан бодол найн тээшээ хубилжашье магадгүй.

Жэшээ болгон, мүнөө жэлэй хабарай тарилга тухай хэлэхүүб. Надеинэй механизаторнууд энэ удаа техникэ, машинаа яһала найнаар бэлдэжэ шадаа. Эртнэгэ ороһото ургамалнуудһаа бэшэнгээс тон адби хаһа саг соонь дүүргэбди. Ажалай эршэ бусадайхидаһаа үлүү байгаа гэжэ би ооргоо һанагнаб. Тусхайлан хэлэбэл, манай механизаторнууд майн 17-до ажахы дотороо түрүүлэн шэниисээ тарья нэн. Тингээдшье бэшэ бригадануудта орходоо шэниисэ тарьяан талмай эгээл ехэ гэхэ гү, али 1080 гектар газар эзэлб. 180 гектар дээрэ обёосоошье тарихадаа, баһал түрүүн дүүргэбди. Хүүдэнэ малдаа тэжээл болгожо хэрэглэхээр 310 гектарта ороһоной холисо тариха, һаяхан дүүргэһэн байнабди.

Иигэжэ найн тээшээ болоһон хубилалта юун гэжэ тайлбарилхаб гэхэдэ, тарилгын урда тээ бидэ ажалай гурим, ажалай түлбэри тушаа эдэнэртэ һайса ойлгуулжа үгөөбди. Ганса тарилга дээрэ бэшэ, мүн ургаса хуряатараа агротехническэ бүхы технологиинь бээлүүлхэдэ, тэдэ шэнээн түлбэри абахат гэжэ ойлгуулхадамнай, тарьяашад ороһоной сэн гэшые ойлгожо абаа хэбэртэй. Мүнөө механизатор бүхэн намар юу абахаяа найн мэдэжэ ябана.

Энэ жэлэй хабарай тарилгын үедэ трактористнууд Василий Трифонов, Владимир Антонов, Яков Гаврилов, саялцигүүд Фёдор Гаврилов, Сергей Дедиков гэгшэд үндэр бүтээсэтгэйгээр хүдэлжэ гараба. Үрэнэ хүрэнг шэрэгтэ хэрэгтэ автомашинын жолоошод Николай Фомин, Устин Чебунин, Николай Пичугин гурбанай ажалые онсолон тэмдэглэхээр. Техникэ хангаха хэрэгтэ слесарь Фёдор Трифонов, түмэршэ дархан Василий Фомин, электрогагнууршан Виктор Баранов гэгшэд хубитаяа яһала оруулаа. Хуушарһан техникэ һадгүйгөөр хүдэлгэхэ гэшээ эдэнэрэй оролдосо шадабаринаа.

Мүнгэ зоориин дутамаг байгашье һаань, колхозой правлени аргата оложо, минеральна үтгэжүүлгэ худалдажа абаад, ороһото болон силосэй ургамалнууды тарихадаа, хэрэглэб. Тусхайлбал, бидэ 500 гектарта шэниисэ тарихадаа, аммиагай селитрэ хэрэглэһэн байнабди. Энэмнай ойрын хэдэн жэлнүүдтэ ургасада яһала найн нүлөө үгэхэ юм. Механизаторнууд Иван Трифонов, Леонид Краснояров, Павел Баранов гурбан минеральна үтгэжүүлгэ оруулаа.

Мүнөө манай отделениин зарим трактористнууд газараа хахалха хүдэлмэридэ хабаадуулагдана. Эрэхэ жэлэй ургасада хэрэглэгдэхэ паараа дахинаа эдүүрилжэ эхилбэ. Механизаторнууд Фёдор Антонов, Леонид Антонов, Яков Афанасев гэгшэд энэ шухала хэрэг эрхилнэ. Эдэнэр заримдаа һүнийн түрүүшын мүшэнэй би болотор ажалладаг байха юм. Эдэнэрые халуун эдегээр хангаха асуудал анхаралһаа алдагдаагүй. Тогоошод А.Т. Грязнова О.В. Трифонова хоёр үдын болон үдын хойнохи эдэ бэлдэжэ, тарьяашады хангадаг байна.

Халуун эдэ механизаторнуудта поли дээрэ хүргэхэ хэрэгтэ автомашинын жолоошон Н.Ф. Павлов яһала харюусалгатай байһанаа харуулжа шадаа. Эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор тарьяашады ажалдань асаржа, һөөргэнэ абаашаха, техникын эбдээрэ гэшэ һаань, запас хэрэгсэлнүүдые зөөхэ эгээл харюусалгатай ажал бээлүүлһэн байха юм.

Хабарай тарилгын хүдэлмэри дүүрэнгэбэ. Харюусалгатай энэ хаһа соо ажалай журам эбдэхэ ябадал балай үзэгдэбгүй. Архи ууһан, архиин үнэртэй механизатор хүдэлмэридөө, эрэхээс зүрхэсөөгүй. Юрэдөөл, ажал хэрэгнай, хүнэй харюусалга, эмхидхэл гурим гэхэ мэтэмнай найн тээшээ хубилба янзтай.

Павел ЗАЙЦЕВ,
Тарбагатайн аймагай "Искра" колхозой
Надеинэй отделение эрхилэгшэ.

Республика доторнай тарьяшанай (фермерскэ) 3352 ажахы мүнөө тоологдодог. Тэдэнэй мүнделһөөр балай ехэ сагай үнгэрөөшьегүй һаа, республикын экономикын хүгжэлтэдэ оруулан хубитань үшөөл бага. Жэшээн, нёдондо үйлдбэрилэгдэһэн бүхы һү, мяханай оройдоол 2,5-3 процентнь эдэ ажахынуудай байха юм.

Тиибэшье зарим ажахынууд ажалаа урагштайгаар эрхилжэ, олзо оршотойгоор хүдэлнэ. Тэдэнэй тоодо Ивалгын аймагай Хурамша нютагай Е.Д. Дабаевагай гэр бүлын "Баян-Гол" гэжэ ажахы нэрлэмээр. Урда байһан хамтынгаа ажахыда агрономоор хүдэлжэ байһан Екатерина Дабаевна, Иван Лубсанцыренович нүхэртээс, Доржо, Аркадий хүбүүдтээс

арбаад гектарта шэниисэ, нэгэ гектарта капуста таринхай. Үлэһэн газараа паар болгоо.

Гэхэтэй хамта, үмсын, гэрэй ажахы ехэ т у н а л а м ж а үзүүлдэг байна. һаамхай гурбан үнээдын һүтэй, х о буруунуудынь тобир тарган, мүн тиихэдэ теплицэ о г о р о д о й н ь у р г а м а л н у у д гансашье тэдэндэ хүрэхэ бэшэ, баһа х у д а л д а а наймаанда үлэдэг байха юм.

Ажал хэрэгээ

ҮДЭР БҮРИИН ОРОЛДОЛГОНОО...

хубингаа (пайн) 40 гектар газарые мүнөө эдүүрилжэ, эдэбхи үүсхэлтэйгээр, урагштай хүдэлжэ байна. Нёдондо жэлэй дүнгөөр тус ажахы гэмгүй найн ургаса ургуулаад, гүрэнһөө абаһан урьһаламжынгаа горитойхон хубие даруулаа, мүн техникэшье абажа шадаһан байна. Тарьяшанай "Баян-Гол" ажахыда мүнөө ДТ-75, Т-25 түхэлэй хоёр трактор, тарья хуриадаг ба силоснэ 2 комбайн, ГАЗ-3307 түхэлэй ашаанай машина болон газар эдүүрилхэдэ хэрэгтэй оньһото эдэб хэрэгсэл, түхээрлэгүүд би.

Мүнөө жэл ган гасуур болохонь гэжэ һэргыһэн, тэдэнэр

аятай зохидоор эмхидхэн тус ажахын гэшүүд урматай, урда табиһан түсэб хараануудынь эли. Гэрэй эзэн Иван Лубсанцыренович ехэ хүбүүн Доржотойо. дүршэлтэй механизаторнууд хадаа, байһан техникээс саг соонь заһабарилаад, лдалдаагүй. Бурядай багшанарай дээдэ һургуули дүүргэһэн Аркадий, мүн лэ баһаһаа юумэндэ дүйтэй хадаа, шадамар бэрхэ, Физкультурын багша мэргэжэлтэй Аркадий, мүнөө дээрээ өөһэдынгөө ажахыда хүдэлһэмни дээрэ гэжэ бодомжолоод, сагай энэ шэмэрүүндэ энэл харгыгаар ябаһамни алишье талаараа зүб гэжэ тоолоно. Хүд дээрээ бата

бэхи гаража абаад, хэзээдэшье мэргэжэлээрэ хүдэлхэб гэжэ тэрэ этигэдэг.

Хабарайнгаа ажалые хаһа соонь хэжэ дүүргэһэн Хурамша нютагай "Баян-Гол" гэжэ тарьяшанай ажахыгаархин мүнөө тарьялан, огород дээрэ хүдэлнэ, техникэ, машинаа заһабарилна, үбнэ бэлэдхэлгэдэ түхээрнэ.

"Үдэр бүрийн оролдолгоһоо олохон юумэн дулдаадаг", гэжэ Екатерина Дабаевна дабтаха дуратай. Энэнэйнь алишье талаараа зүб байһыень хэмнайшье ойлгоно ёһотой.

В. ШАГДУРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И.А. ДАБАЕВ.
М. ШАНТАКОВОЙ фото.

ЯДЛИХАН, ЯАРЯЛГҮЙХЭН...

Зоной хэлсэдэгээр "хабарай үдэр жэлые тэжээдэг" гэхэһээ уламжалан, мүнөө үедэ үдэр бүхэн үнэтэй гэжэ тоологдогшье һаань, Ивалгын аймагай зарим ажахынуудта тарилгын хүдэлмэри аалиншагаар, даншье яаралгүйхэнөөр лэ ябуулагдаба гэхээр.

Хабарай эртн тарилгын эхилдээр һараһаа үлүүтэй саг үнгэрөө. Теэд энэ жэлдэ аймагай ажахынуудта бүхы дээрээ 7952 гектар ороһо тарихада байна. Тэрэ тоодо 3629 гектар шэниисэ хурьһэндэ оруулагдаха байгаа юм.

Мүнөө июнь һарын гараад, ороһо тарьяанһаа байха, оройн, тэжээлэшье ургамалнууды тариха дүүргэхэ ханһын болоод байхада тарьяаланууд дээрэ халуун хүдэлмэрийн эршэ ехэшье мэдэгдэнгүй. Олохон ажахынуудай полинууд дээрэ хон-жэншгэ, эндэ-тэндэ 1-2 тракторай газар хахалжа гү, али саялкетэй об-тобхон агрегадуудай үрэнэ тариха ябахань харагдана.

Аймаг соогоо эгээн түрүүлэн, Гильбэрын хүдөө ажахын хамжаанай (директор П.Д. Чимитов, ахмад агроном Б.Ц. Цыренжапов, бригадир Б.Д. Будаев), Ивалгын ОПХ (директор А.И. Лоскутников, ахмад агроном В.Т. Хабалов) шэниисээ майн 20-доор тариха дүүргээ юм.

Бултанһаа ехэ газарта тарья, тэрэ тоодо 1200 гаран гектарта шэниисэ тариха ёһотой "Оронго" эблэл тарьяалан дээрэхи хүдэлмэриэ унжагайрууллаар. Мүн баһа ахир бага газарта тарилга хэдэг һуралсалай "Байгал" ажахы, "Халюута", "Очир-Булаг", "Красный Яр" гэжэ хамтаралай ажахынуудай предпрятинууд ороһото ургамалнуудһаа саг соонь тариха ядаһанхай, нобшорно.

Байгша ондо аймагта бүхыдөө 286 гектарта хартаабхын үрэнэ тарихада ёһотой еад, мүнөө хүрэтэр газарта хүсэд оруулагдаагүй байха юм.

Тарилгын удааруулагдаһанай шалтаган гол түлэб мэдээжэ. Нэн түрүүн ажахынууд мүнгэ тангаар дутадажа, трактор, машинагуудһаа саг соонь хүсэд бэлдэжэ шадаагүй, шэнгэн түлишэ, тоһодолгын хэрэгсэл, тарьяанай үрэнэ гэхэ мэтээршье хашагдаа. Хоёрдохинь гэхэдэ, мэнэ һая болотор хахалагдаһан газарай хурьһэн тон хуурай байжа, хабарай тарилгы хойшонь татаа, болзорыень гэдэргэн болгоо гэшээ ааб даа.

Һаянай хура бороо нулагүй орожо, газарай хурьһэ бага зэргэ шиигтүүлбэ. Энэнь тарьяалан дээрэхи хүдэлмэриэ эли бодо эдэбхижүүлэ ёһотой.

Илангаяа эрэхэ жэлэй ургасын үндэнэ һуури болохо - сээр паар хахалалгы эрид түргэдхэхэ арга олгобо. Гол түлэб май һара соо түрүүшын хахалалга хэддэд байха ёһотой 12 мянган гектар паарай оройдоол 1500 гектарта эдүүрилгэ хэгдээ. Аймаг соо аяр 7 ажахы паараа хахалжа хүсэд эхилээдүй. Даб дээрэ хамтаралай "Пригородное" предпрятиинкид паараа муу бэшээр хахалжа байнхай.

Паарай саг соогоо хахалагдаагүй орхидошоо һаань, оройдоо эдүүрилгэдэхээс болижо, буртаг ногоондо, үрмэдэһэндэ дарагдаһан газар улам ехэ болохонь лэ даа. Иигэжэ юушье үгэдэггүй хаягдаһан тарьяалан аймаг соо жэл бүри ехэ боложол байна.

А. НИКОЛАЕВ

"Жизнь Иволги" газетгын хүдэлмэрилэгшэ.

Буряадай уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүднээ

Цэрэн Таланов

Хүбүүнэйм нахан хэдытэй?

(Нэгэ үйлэгэй, дүрбэн үзэгдэлтэй, эпилогтой зүжэг)

(Түгэсхэл. Эхининь юниин 11,12,14,18,19-нэй дугаарнуудта.)

ДҮРБЭДЭХИ ҮЗЭГДЭЛ

(Чечняда. Грозный хотын заха. Нэгэ хандаршан гэр. Эдик, Альбина, Гажадмаа. Эдик сэрэгэй хубсагатай, бронжилегтэй, буутай, хутагатай. Гажадмаа хүбүүнэйнгээ урга асархан эдихэ юумээ табина.)

Гажадмаа. Эдээлэ, хүбүүн, эдээлэ.

Эдик. Би үшөө хүсэд ойлгоогүй байнаб. Таанар гэгтэ хайшан гээд эндэ хүрэгжэ ерээб гэшэбта?

Альбина. Сэрэгшэдэй экэнүүдэй бүлгэм энэ ябадал эмхидхээ. Эдэнэршни энэ дайнда буруушаан хандалга Президентэ эльгээгээ. Энэ хандалга соогоо хүбүүдээ гэртээ абаашаха тухай эрилтэ табиһан байна.

Гажадмаа. Ши мүнөө манаар эндэһээ гэртээ хариха болохош. Би командидтай хандалга бэшэхэб.

Эдик. Мама, ямар бэлээр хэлэнэй? Хэн эндэһээ намайе табиха юм...

Эдик. Альбина, ши баһа хаанаһаа эндэ бии болошобо гэшэбши?

Альбина. Би шамда дуратайб! Тиигээд лэ ерээб! (Таалана.) Би түрүүн шамда энээн тухайгаа хэлээгүйдөө халаглааб. Бүри тэрэ Хитадта байхадаа хэлэхэ ёһотой байгааба...

Эдик. Хитадта? А-а, Манжуурта байхадаа гү? Мүнөө минии наһахада, тэрэшни бүри мянган жэлэй саана болоһон шэнгил. Тэндэ бидэ хоёр танилсаа гэшэбэ һэн гүбди? Харин мүнөө энэ Грознодо ши ерээд байнаш! Энэмнай одоол зүүдэн бэшэ гү?

(Дүтэшгэ томо буугай һомон тэлэрбэ. Байһан гэрын оёороороо доһолоод абаба. Альбина Гажадмаа хоёр Эдиктээ хоёр тэлхээнь аһаба.)

Гажадмаа. Энэмнай юун бэ? Бомбо гү?

Эдик. Бэһэ. Үхэр буугай һомон. Энэ үглөөгүүр хоёр нимэ һомон зэргэлээд байһан гэртэ буужа, хахадьень бута сохёод, зосоонь байһан арбаад хүбүүд алуулаа.

Гажадмаа. Юун гэгһэн аймшагтай юм! Түргэн лэ эндэһээ ябая!

Эдик. Айха юумэн байхагүй! Бидэ нурашообди. Та хоёрни бүри хүхэ сагаан

болошобот! Юундэ иигэжэ бэээ зобоожо, аяар эндэ ерээб гэшэбта даа! Одоо таанарайл түлөө наһаанда хүндэ байна! (Хоюулайень һамааруулхая оролдоно.)

Гажадмаа. Шиниингээ түлөө ехэтэ наһаагаа зобоожо, үдэр һүни бултадаа унтахаяа болинхойбди. Тиигээд лэ бидэ хоёрын ерээбди.

Эдик. Юун минии түлөө наһаагаа зобохо юм! Свердловскдо байхадаа, сэрэгэй тангариг абаабди, тэндэ буудажа нураабди. Мүнөө хэдэ дахин довтолгодо орообди. Намтай сугтаа эрхим хүбүүд бии. Балай ямаршые ядаха юумэн үгы!

Альбина. Теэд энэмнай буруу дайн ха юм!

Эдик. Би мэдэнэб. Бидэ булта мэдэнэбди. Теэд эндэ ерээл хадаа дайлагдаха ушартайбди. Бодхуул боложо хэмнайшые шадахагүй. Бидэ сэрэгэй зон гэшэбди!

Гажадмаа. Юун бодхуул гэжэ... һөөргөө нютагаа ерэгжэ. Гусиноозёрскдоо албаяа үргэлжэлүүлхэн. Тиймэ арга мүнөө одоод байна ха юм. Гансал шиний өөрын хүсэл хэрэгтэй.

Эдик. Үгы, тиигэжэ огто болохогүй. Битнай гарһаа күгэлүүлээд ябаха жаахан үхибүүн бэшэб. Сагай ерэхэдэл, эндэһээ ябахаб. Мүнөө минии ябаа һаа, орондомни одоол юушые мэдэхгүй залуу сэрэгшые асарха. Тэрэниие баһа һургаха хэрэг гараха...

Альбина. Минии аба шамайе Буряадтаа хүлээжэ байна.

Эдик. Би эндэһээ тэрьелхэгүйб. Тэрьелгэн гэшэмнай эгээ доро ябадал.

Альбина. Юун тэрьелхэ гэжэ? Энэшни тэрьелгэн бэшэл!

Эдик. Альбина, би шамайе одоол иигэхэ гэжэ наһаагүйб! Шимнай одоол юунэйшые урда тогтохо торохогүй, зүрхэтэй басаган ха юмши. Мүнөөшые эндэ зүрхэлжэ ерээш. Теэд яабаш? Ойлгыш, Альбина! Ши минии байдал намһаа дээрээр мэдэнэш. Би энээн тухай һүүлэй һарануудта оло дахин бодооб. Тиигээд энэ мүнөө намда ушарһан дабаае хүндэтгэйгөөр дабаха ёһотойб гэжэ шиидээб. Энэ дабаае дабажа гараа һаа, би ёһотой, шиний дурые тогтоожо шадаха хүн болохоб! Хоюулан ажабайдалаа шэнээр эхилхэбди!

Альбина. Үгы! Мүнөө

эндэһээ ябая! Би шамда дуратайб! Айһаб, айһаб шамайе эндэ орхихоёо! (Ошоог аһаба.)

Эдик. Хүрөө! (Бээһээ Альбиные түлхибэ.)

Гажадмаа. Альбина, орхи. Энэшни, нээрээ, манаар ябахаа байнагүй. Теэд яахаб. Өөрөөл мэдэхэ болоо бэээ. Энэ үбгэн баабайшни табан жэлдэ ехэ дайнда зүүжэ ябаһан дугаргаржаамаа шамай зүүжэ ябаг гэжэ үгөө һэн. (Зүүлгэбэ.)

Эдик. Ехэл һайн даа үбгэн баабайда... Шамда баһа һайн... (Таалаба.) Зай, үбгэн баабай хэр бэ? Тиигээд тон хэрэггүй юумэн болоо һэн. Би мүнөөшые наһаад, нюураа хэхэ газараа олодоггүйб... Тон үлүү юумэ үбгэн баабайдаа хэлэһэн байгааб. Минии түлөө тэрэ гэрһэмнай гаража ошоо. Би тиигээдэнь хойноһоонь ошоожо, гэдэргэн тэхэриулхээ оролдоогүйб. Намайе мүнөө үбгэн баабай хүлисэхэ гэшэб гү? Би мүнөө урдань үбдэг дээрээ унаха һэм!.. Зүгөөр эндэ ерээд лэ, өөрөө дайлагдажа, үбгэн баабайн дайн тухай хэлэһэн үгынь бэе дээрээ үзэхэдөө, тэрэни хэдэн дахин зүб байһаниинь ойлгооб. Хүлисэл гуйгаарайш...

Гажадмаа. Һайнш даа, хүбүүмни! Олон юумые бодоо байнаш. Бишые тиигээдэ баабайдаа баһа үлүү үгэ хэлэһэн байнаб. Тиигээдэ, хүбүүмни, абашни шамда энэ ном эльгээгээ. Эндэ тэрэни адрес. Өөрөө чечен поэт. Абатайшни хамта Москвада нураһан байна...

Эдик. (Ном гартаа барижа, ираба. Портретынь уни хараба.)

Таряаландээгүүр, ногоон дээгүүр, Талын түргэн горхонууд дээгүүр, Залуу хүнгөөр гүйхэ дурамни хүрэнэ. Хүнгэн залуугаар түрэл дайдаараа гүйжэ, Хүн бүхэнтэй золгохо, хүн бүхэниие Мүнхын уһаар уһалха, Мүнхын уһаар сүршэхэ дурамни хүрэнэ!

Яһала гоё шүлэг байна! Мүнөө шамда юун гэжэ хэлэхэбид даа! Дайн! Теэд Чеченэй һайн хүнүүдын эндэ гэмтэй бэшэ! Зүгөөр һомон энэниие ойлгоногүй! (Хүл дээрээ бодобо.) Зай, минитнай жагсаалдаа гараха саг ерээ... Иигээд лэ хахасая даа... Уулзатарая баяртай!.. Битнай эндэ ерэгжэ, буряад дуунуудта нуража байнаб. Эндэ буряад хүбүүд олон. Бултандань

дуунуудай номууд бии. Нэгэ дуу шагнагты даа. Би магнитофон дээрэ бэшэжэ абаа һэм... (Тэрэ "Уулзатарая баяртай" гэжэ Наталья Будаевагай дуулаһан дуу табиба. Тэгэнэр бултадаа хүл дээрээ байгааг шагнабаг.) Зай, мама, һайн даа ерэндэшни. Намда наһаагаа бү зобо. Абада, үбгэн баабайдамни намһаа ехэнүүд мэндые хүргөөрэй, шангаар тэдэнээ таалаарай. (Тэбэрилдэбэ.) Зай, Альбина, уулзатарая баяртай! (Тэбэрилдэбэ.) Хүбүүтэйл боложо үрдеэгүймни харамтай байна даа! Теэд уйлагдаһанай, уйдаһанай тон үлүү! (Эдик гарааг ябашаба.)

Альбина. Үрдихэбди! Урдамнай саг ехэ... Би шамдаа олон хүбүүдые түрэгжэ үгэхэб!..

("Уулзатарая баяртай" гэжэ дуунай түгэсхэл магнитофон дээрэһээ дуулдажа байба.)

ЭПИЛОГ

(Нэгдэхү үзэгдэлэй байдал. Баяр, Гажадмаа, Альбина, Балбар Батуевич, Сандан. Эгэнэр бултадаа Гажадмаа Альбина хоёрой Чечня ошоод, Эдиктэй уулзажа, һайн ерэхыень тэмдэглэжэ байна. Стол дээрэ дүүрэн эдээн, архи, рюмкэнүүг.)

Баяр. Зай, иигээд таанарайнгаа Чечня һайн ябаад ерэхэнэй түлөө... Эдигэйнгээ түлөө. Энэ духаряагаа барижархия... (Бултадаа бодобод.) Р ю м к э н ү д э э мүргэлдүүлхээ болёо бэлэй гүбди? Далай лама хэлээ...

Балбар Батуевич. Зүб, зүб... (Мүргэлдүүлэнгүй уубаг.)

Гажадмаа. Эдигнай ехэ ондоо, бүдүүн хүн шэнги болошоо. Сэрэгэй хубсаһанай хүбүүндэмни таараха гэшэбш! Эндэнь автомат, эндэнь граната...

Үбгэн баабай, таңда ехэл баяр хүргэжэ, тэрэ дайнда абажа ябаһан дугаргаржаамыетнай доро дохин мүргэжэ абаа. Би үбсүүндэнь зүүлгээб. Зүүлгэхэдэмни, хоёр гараа урдаа асаржа хабсаруулаад, бүри наманшалжа байха юм... (Харуулна.)

Балбар Батуевич. Зүб даа... Амин гэшэбш хэниеш һургадаг ха юм даа. Эдик олон юумэ энэ үдэрнүүдтэ бодожо үзөө байна.

Гажадмаа. Эдик, танһаа тон ехэ хүлисэл гуйна. Тэрэ танай нютагһаа эндэ ерээд байхада, үлүү үгэ дуугарааб, гомодхоогооб, мүнөөшые наһаадаа, нюураа хэхэ газарни одоногүй гэжэ баһа шад улаан болоод орхёо һэн.

Балбар Батуевич. Юун хүлисэл гуйха гэжэ... һайн лэ ябаһаниинь болоо...

Сандан. Энэ дайнай

түргэн лэ дүүрээ һаань, болохо байгаа даа... Айхабтар ехэ хүнэй хүсэн, гарза... Теэд һая наашадаашые болихонь гэхын аргагүй... Шэнэ шэнэ хөморон дээрэ дээрэһэнь боложол байна... Нээрээшые, бурхан бии юм һаа, харыш гэхээр... Хүн, хүнэй ами наһан эндэшни юуншые бэшэ, ямаршые сэнгүй болоод байна... Үнэн дээрээ хүнэй наһанһаа үнэтэй ямар юумэн энэ дэлхэй дээрэ олдохоб даа!..

Альбина. Хахасадамнай, Эдик магнитофон дээрэ буряад дуу табья һэмнай. Ехэ гоё дуун. Энэ минии зосоомни байна...

Гажадмаа. "Уулзатарая баяртай!.. Наташа Будаева дуулана... Манайда энэ дуун баһа байха зэргэтэй... (Тэрэ түргэн магнитофон табижа, энэ дуу дуулуулба.)

Альбина. Би энэ дуу заал һаа сээжэлдэхэ, дуулажа нураха ёһотойб! (Энэ үгэ үүдэнэй хонхо ханхинаба. Гажадмаа ошоожо, нээбэ. Тиигээд нэгэ саарһа баряад ерээб.)

Баяр. (Стой саанаһаа бодобо.) Энэмнай баһа юун гэшэбш!

Гажадмаа. (Уй-хай табижа.) Эдик!!!

Альбина. (Гажадмааг гүйжэ ерээб.) Эдик яагааб?!

Гажадмаа. Шархатаад, госпитальдо ороо гэнэ...

Альбина. Хаана? Харуулыт! (Саарһыень гарһаань хогоро татан абана.)

Сандан. (Өөртөө.) Энэ худал телеграмма байжа болоо! Гансата түрэлхидэнь сохюулхагүйн тула... Энэ манай Буряадта дүрбэдэхи телеграмма... Түрүүшынь гурбан тухай нимэ саарһанууд ерэхэн аад, һүүлдэнь цинковэ хуурсагууды асараа һэн... Үшөө хэды нимэ телеграмманууд ерэхэб даа!..

Балбар Батуевич. Үшөө бараг байжа болоо. Шархатаа гэнэ ха юм даа... Бишые шархатаад, зургаан һара госпитальдо хэбтээ бэлэйб... Хаана, ямар госпитальдо гэнэб... Тэрээн руунь лэ ошохо болообди. Бишые ошолдохоб, һахиха, хараха хүн хэрэгтэй... Зай һууя... Эдэные угталгамнай Эдигые үдэшлэгэн бэшэ ха юм!..

Баяр. Зүб даа, баабай...

Гажадмаа. Үгы! Үгы! Зүрхэмни тухайлна... Эдэшни мание мэхэлжэ байна!.. Хүбүүмни!.. Хүбүүмни!.. Хэнэй түлөө, юунэй түлөө хүбүү түрэхэб байгаабиб?! Хүбүүмни тэдэнэр юугээр сэгнэбэ гэшэбш?! Хэн энээндэ харюусахаб?! (Харанхалан унашаба. Бултадаа абаагүйнүүд хүл дээрээ бодобод.)

ХҮШЭГЭ.

Репортаж

С. Д. Аюшеевэй хурса хурдан гуурхан дороһоо гулган гарахан найруулгануудые, с т а т

корреспондентинүүдые уншагдаад үндэрөөр сэгнэдэг байгаа, сэгнэнэшье.

Аймагай захиргаанай гулваа В. Б. Соктоевой хургуулин түүхэ тухай тодорхой тоо, баримтануудта үндэһэлэн хөөрэнэй, хуушанай багшанарай амаршалгын үгэ хэлэнэй удаа һайндэрэй һүлдэ-туг үнгэргэгдэнэ, хүгжэм эдэлнэ.

Удаань—забарлал. Уулзалганууд, сэдхэлэй харилсаан, дурсалганууд. Дуран соогоо гүйдэдэг, тоомоо таһардаг байһан наһанай эгээл сүлөөтэй, жаргалтай үе тухай дурсалганууд...

бэлэг болгон бариһаб. Мэргэн хүбүүднэй түби дэлхэйгээр суурхажал байг,—гэжэ Буряад Республикын габыята багша С. П. Дугаров үнэтэ бэлэгэ барюулха зуура хэлэбэ.

Улаан-Үдэһөө бууһан айлшадай амаршалгаяа зориулхата, СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиев композитор Владимир Дамбаевай найруулан зохёон "Үлэгшэнэйм хургуули" гэхэн дуу сэдхэлэй доһолгоотойгоор гүйсэдхэбэ. Үнинэй хүгжэмшэн Н. Ц. Данзанов баян дээрэ наадаба. Энэл ойдо зориулжа композитор Пурбо Дамирановай

ҮНДЭР БААБАЙН ҮРШӨӨЛ ХАЙРАТАЙ ҮЛЭГШЭНЭЙМ ХУРГУУЛИ

ҺЭГ ГЭЭД ҺЭРГЭЭГДЭЭ

Һүүлэй үедэ илангаяа дэлгэрэнги болоһон ойн баярнуудай булюу һайн талан ойлогсотой ааб даа. Захааминай аймагай Үлэгшэнэй хургуулин 70 жэлэй ойн баярай үедэ эрдэмэй гуламтын шарай һэг гээд һөргөөгдээ гээд өбөөрмоор һэн. һайндэрэй урда ямар байгаа һэм, мүнөө ямар бэ—хоёр ондоо байдал!

...Түрэл хургуулингаа галгаа буун сасуу ербөгөр сагаан хоёр дабхар шэнэ хургуулин байһан тээшэ эзэлүүдгүй харасаа шэглүүлбэшье, зүрхэ сэдхэлнэй тишээл-хуушан модон хургуули тээшээл һэн ха. Орон сасуу зог татан зогсомоор: нөөхил классууд, шэнэхэл шэрын үнэр, елыһэн үһэе шаланууд... Сентябриин 1-д хургуулидаа ербэб гээшэ гүб гээд марган татаад абамаар. Үүдэ нээхэдэм, Мария Дугаровна гү, али Ольга Цырендоржиевна утжага:

—Зай, юундэ хойнотобош?—гээд, хүлисэнгээр һуулгаха гү? Умхиржэ мууданан түрэл модон хургуулимнай заһагдаад, шэнэлэгдээд байхадаа, одоол гоё. Далитай, һэбюртэй болоһондол, далбагаһаа хүрхылгэндэл, һуралсал-хэшээлнүүдэй гүн руу тавархаяа гү, али ниидэхөө эһэнхэндэл һанагдаадхиха юм.

"Хүлисэнь даа, түрэл хургуулим! Олгоһон эрдэмтэн, захяаеш орёо энэ ажабайдал соогуур онол аргатайгаар хэрэглэжэ бираагүй һаам... Ухаагаараа бэшэ, мэдэрэл-дураараа оршолод дэлхэйе соносон, сэдхэлэй дууе юунһээшье үлүүгээр сэгнэн-жэгнэн яһандам... Бодомжотой олон захяаеш мартаһан байжа болооб",—гэхэн хүлисэл гуйһан үгэнүүд досоом бөөгнэрэн орёлхо юм.

Хургуулиа дүүргээд, нотагтаа түбхингэнэн хүрхэлэй хэмжээлэшгүй сэхэ юмэхээ гэжэ хоёр нодөөрөө хараабди. "Хамта дээрээ 800

миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдээ. Үдэр-һүнигүи хүдэлэгдөөл даа. Юрэл нюдэ бүглэхын түлөө хээ бэшэ, хоорондоо мурьсэн, согтой зоригтойгоор ажаллаа. Шалгарагшадшы бии: 1969 ондо хургуулиа дүүргэгшэд Д. Д. Улзытуев, 1986 оной—Д. М. Хандуев, 1988 оной—Н. Н. Дамбаев, 1976 оной—Д. Д. Улзытуева түрүүтэй бүлэгүүд. Шэнэ хургуулимнайшы жэншэдгүй гоё болоо. Актова, спортивна, барилдаашадай залнууд оо моогүй, яла сала,— гэжэ хургуулин завуч Д. А. Намсараева, багша Б. Б. Дамдинова гэгшэд хөөрөө һэн.

Шэнэ хургуулин кабинет бүхэн өөрын онсо маягтай гаршэмэглэгдэнхэй. Жэһээлбэл, "эрхим" гэжэ сэгнэгдэн биологийн кабинеттэ ороод, ханамжатай удаан хаража хууһайб гэмээр. Шэрэ будагынь һаруул ногоон, ургамал сэсэгынь—һалбарма һайхан, удхатай хадуудгама харуулан ойлгуулгын зүйлнүүд. Кабинедэй эзэн—С. Д. Улзытуева мүн. Тиихэдэ багшанар Л. М. Гуляевагай, Т. Г. Занаевагай даадаг кабинетүүд үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Ойн баярай гол удаханар—эдэл баримтанууд соо. Иимэ тобшолол буруу бэшэ ёһотой.

ДУРСАЛГАНУУД, ДУРСАЛГАНУУД...

Хүндэтэ айлшад олоор буугаа. Тэдэнэй дунда СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиев Буряад Республикын габыята артист Дымбрын Ринчинова хоёрые түрүүлэн нэрлэмээр. Хамтымнай найрые суута бэлигтэмнай дээдын хэмжээндэ шэмэглээл даа.

Дугаржаб Цыренович наһанайнгаа хани хүхэр Мария Будаевнатай суг айлшархажа байгаагүй, тус хургуулие дүүргэн хадаа хамтын бэлэгтэ хубитаяа адлихан оруулаад, аян замда булантай адли хүхижэ,

сэнгэжэ, дуугаа дуулажа, зоной сэдхэл ханаажа ябаа. Дууша уян сэдхэлээрээ арбан долоотой айдар наһандаа тэхэрин бусаһандал үнгэрһэн һайхан тэрэ үетэй үлхөө-холбоотой болоһондол шогтой зугаатай ябаа һэн. "Баруун хадаа Дугаржабнай тэбхэр шулуун дээрэ тайзан дээрэ мэтээр гараад, дуугаа хангюурдахал даа. Хадын шубуудшы энэ дуу соносоод, адлихан жэрбелдэгшэ һэн",—гэжэ наһанһаа урид нүгшэн хайрата аха нүхэрнай, журналист Михаил Гончиков дурсан хөөрэдэг бэлэй.

...Углөөнэй наран жарганхай. Алтарма һайхан элшэнүүдын энэ найрта ерэнэн зоной зүрхэ сэдхэлдэ нарихан угаһаар дамжан орожа, бүришы хүлгүүлэн долгисуулна, баясуулна ха. Үнинэй уулзаагүй зон улаан ноураараа шаржа, бэе бээ һонирхон харалсаха, хөөрэлдэхэ, энеэлдэхэн жэгтэй. Бүлэг бүлэгөөр хамтараад, дүрэ зурагаашы буулгуулна. Хуушан, шэнэ хургуулинүүдые, республикада суутай болоһон хизаар ороноо шэнжэлгын музей зон һонирхон харана. Нютагай ламбагайнар эрдэмэй гуламтын амар амгалан оршоһын түлөө уншалга үнгэргэбэ, санзай, аршаанаар ариудхаба.

Шабиниарай баяр ёһололой заншалта жагсаал... Эндэхэ урган гараад, нэрэтэй солотой болоһон зоной нэрэнүүд микрофоноор соностоно. Уласхоорондын классай спортын 4 мастер, спортын арба гаран мастер Росси гүрэнөө холо-ойгуур суурхуулна. Ороной олимпийскэ командын гэшүүн—һур харбагша Бальжинима Цыремпилов энэ жэлдэ Россин чемпионой нэрэ зэргэдэ хоёрдохёо хүртэнэн, дэлхэйн хэдэн рекорд тогтоһон гэшэ. Россин Национальна олимпийскэ суглуулагдамал командын гэшүүн.

Республикын олонийтэдэ мэдээжэ журналистнууд Д. Ц. Цыренжаповай, Д. Ц. Аюшеевэй, М. М. Гончиковой,

АША ГАБЬЯАНЬ АРЬБАЖАН ДЭЛГЭРЭГ ЛЭ!

Ёһотой хүндын гэршэ— олон тоото амаршалганууд, шагналанууд, бэлэгүүд... Соёлой байһан соо "Үнэн зүрхэнһөө" гэхэн баяр ёһолол болоо. Республикын ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ М-Ж. Ц. Гармаев, хургуулин директор Ж. Ц. Гармаев гэгшэд амаршалгын үгөөр үдэшые нээбэ.

Аймагай захиргаан хургуулида 50 миллион түхэригэй компьютерна класс бэлэглэбэ. Аймагай хүдөө ажахын управлени—үнгэтэ телевизор, видеоплейер, республикын спортын, аяншалгын болон залуушуулай талаар гүрэнэй комитет дээдэ гарай спортсменүүдые бэлдэхэнэйнь түлөө хургуулида олимпийн сертификат, физкультурын багша, габыаа ехэтэй хурган хүмүүжүүлэгшэ Ш. А. Хазагаевта—мүнгэн шан барюулаа. Бүхэроссин профсоюзнуудай спортын бүлгэмэй зүгһөө В. А. Балдаев 5 миллион түхэригэй япон, россин үйлэдбэринүүдэй номо годли, Үлэгшэнэй захиргаан—оёдоллой 5 машина, 1 миллион түхэригэй барилгын материалнуудые, федеральна почтово управлениин аймагай узел, "Электросвязь" бүлгэмэй аймагай филиал тус тустаа 1 миллион түхэриг, япон үйлэдбэрин телефонно аппарат, нотагтаа хургуулиа дүүргээд, Улаан-Үдэдэ ажаһуугшад—баян, видео-хэрэгсэл, мяха болбосоруулдаг электрическэ түхээрлэгэ, хэблэдэг машинка бэлэглээ.

Аймагай бусад ажахын уудай, предпрятинуудай, хургуулинуудай түлөөлэгшэд эбэртэ бодо мал, түлээ, хартаабха, мүнгөөршы бэлэгүүдые барья, бултыень тоолохын аргагүй.

—Элинсэг хулинсагаймни хэр угаһа хадагалжа, үеһөө үедэ дамжуулжа байһан хуушанай номо годли музейдэ

найруулан зохёон "Түрэл хургуулим" гэхэн дууе Буряад Республикын габыята артист Дымбрын Ринчинова хонгёо хоолойгоор хангюурдан гүйсэдхэн байна. Тайзан дээрэ Россин Федерацийн габыята багша Ц. С. Очирова түрүүтэй багшанар ветеранууд уригдажа, сэдхэлэй амаршалга үгэ хэлэбэ, бэлэгсэлэгүүдтэ хүртэбэ.

"Наадан", "һолонго", "Ургы" гэхэн

ансамбльнуудай программаһаа хэрэгүүд, үглөөдэрынь—хургуулин уран һайханай харалгада һайшаагдаһан дуу, хатарнуудһаа бүридэхэн гала-концерт нюдэнэй шэмэг, шэхэнэй хужар болоо даа. Буряад арадай зан заншал уран һайханаар харуулагдахаһаа гадна мүнөө үеын, залуу солгёон хаһын шэнжэтэй дуу, хатарнууд сугларагшадта һайшаагдаа.

—Баян уудамар, дэлгэрээр бидэнэе утгадаа, хургуулимнай. Багшанарай коллектив галтай согтой, ульһа залитай, ёһотойл найдамтай халаамнай гэжэ ойгобобди, урмашабади,—гэжэ багшын ажалай ветеран Ц. С. Очирова баяраа мэдүүлэн һэн.

Угай домог удхалан суглуулаад,

Ууган Буряадтаа солоёо олоһон,

Уран гараар түүхээе согсолоод,

Урданай заншалаа хүндэлдэг болоһон—

Үндэр Баабайн үршөөл хайратай

Үлэгшэнэйм хургуули...

Залгалаа хадата

Захааминай, зэрэлгээтэ

Зэдын эдир үетэниие

эрдэмэй сэхэ харгы руу эжы

шэнгээр хүтэлэн, энхын

замда энэрхы һайханаар

үрээһэн түрэл

хургуулимнай аша габыяань

арьбажан дэлгэржэ байхань

болтогой гээд үнэн зүрхэнһөө

үрээл даа.

Г. ДАШЕЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һайндэрэй

үедэ.

А. САЛБАЕВАГАЙ фото.

соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ч-Р. Н. Намжиловай түрэхөөр 70 жэлэй ой

ШҮЛЭГҮҮДhЭЭНЬ
БАЙГАЛАЙ АМИСХААЛ

Холо, ойрын нютагуугаар,
Хото, хүдөөгэй харгыгаар
Эсэртэрэ гүйлгэжэ, гүйлгэжэ,
Эндэл эрэхэдээ хэргэгшэб.

Далшжажа хүсэ нэмэнэб.

Газаа тээхээм шэрэлдээшэ
Ганса бог шорой бэшэ,
Гажархан сэдхэлэм

Хонцгой байраар ороһон,
Хохирой үнэртэй тоохон,
Үйлэбэрхиин газарай тортог,
Үбһэ ногооной буртаг -

хүндэһэн
Гасалан, гомолой үлэгдэл.

Ницгэжэ бууһан халхинда
Нэбтэ үлээлгэн туугана.
Һэрюун тунгалаг амисхаалда
Һэргэн арюудхагана.

Бага ехээр аһалдажа,
Баран хубсаһанда халдажа,
Үргэбшэтэй ябанан шэнги,
Үе мүсэмни хүшэнги...

Үгдэшэ һэбшээлхэн Байгал,
Үлгы нютагаймнай гайхал,
Юунһээш арюун, һэргэлэн,
Юртэмсын мүхэ гүлэн!

Эрьсын үндэртэ гарахагаа,
Энгэрээ сэлжэ амилнаб.
Дабхар долгиндонь

тамархагаа,

ШОГТОЙ ЮРӨӨЛ

Табияа хүрэхэнөөш мэдэнгүй,
Ташаагаа гараад һуугаарайш.
Жараяа хүрэхэнөөш

Налайжа томоотой
һуугаарайш.

Ерээ хүрэхэнөө ойлгоошье
һаа,

Далаяа хүрэхэнөөш
обёоронгүй,
"Далияа шиигтэнгүй"
байгаарайш.
Наяа хүрэхэнөө мэдээшье һаа,

Зумбараагай нүхые
алгааарайш.

ХҮХЫН АРШААН

Хүрхэн гороһоо
сорьён гараһан
урасхалдаш
Хүхэ тэнгэрийн
хүбөө толотоһон шэнги.
Хүнэй бэедэ
ашатай домто уһандаш
Хүхэнһөө гэлбэрхэн
һүнэй амта шэнгэнги
Хэнэйшьёб зүүлгэнхэ

Иимэ уянгата нэрые
Хүнэй яряанһаа
анха дуулажа хадуугааб.
Хүбшын гүндөө
хүхын дуунай
шэнхинэһые
Мүнөө болотор
шэхэндэ соносоһон
зандааб.

ГАЛУУДАЙ СУБААН

Минии хайрата аха Чимит-Цырен Намжиловай
гэгээн дурасхаалда

Үнгэрэгшэ намар
нютагаа ошо жо ерөбөб.
Үни заяанда һууһан
гэрэйшгээ һуури
эрьёбөб.
Хүрхэнһэ эдгэгэжэ,
хагта ногоогоор
хушагдаа,
Хүл нөсгөөр гүйһэн
Харгы зүргэмни алдагдаа.
Урагшалан ябатарая,
нэгэ түгсүүлһээ торобоб.
Урһан сэдхэлдээ
эдгэбые эрыюуэлн
бодобоб.
Урдань энэмнай
дошхон эмнигүүдэй
угзардаг
Уяа хуһан сэргымнай
үлэгдэл гэжэ танибаб.
Алар хэзээнэй зогсооб
айл гэрэйшгэй хүлдэй!
Адуушан ябахагаа,
ахамни зоогоо бэлэйл
эндэ.
Дүшэн нэгэн ондо
һүүлшынхээ жолоогоо
гүнгөө һэн,
Алһэ Сталинградта
хожомынь хэтгэдээ үлдөө
һэн...

һанаанда хатаһан
эжымнай үдгээшэ,
үглөөндөө
һаамаг хүнэйнгөө
һайхан гэжые
үргэхэдөө,
Үри бэедээ
үршөөл гуйдагыень
һананаб,
Үноохи шэгтэнь,
элеэр мүноошые харанаб.
Анха түрэхэн
нютаг руумни зүдхэнэн
Арбагар бишыхан
зээ хүбүүхэйм Рэгзэн
Зохиц тааруу
зугашые оло жо
биранагүй,
Зоной хүлоор
дахалдан гүйгөөд
һаланагүй...
Сэлмэг тэнгэриһээ
наран энэбхилэн шгаан,
Сэхэ гзэгүүрнай
зээ татана галуудай
субаан.
Мүр гаргаһан замаараа
бус ахал тэдэнэр
алдангүй,
Мүхэ амидарал
хаанаш, хэзээш
таһалдахагүй!

ОРШУУЛГАНУУДhААНЬ

Дашдоржийн НАЦАГДОРЖ

ЗҮГНЭЛ

Хабарай һайхан саг баһа
дахин ерэжэ,
Бургаһанай мүшэрые
сэсэглүүлжэ эхилбэ.
Хайрата инаг шимни, хэзээ
хүрэлсэн ерэжэ,
Минии зүрхые баясуулан
сэнгүүлхэбши?
Үндэр уулын орой дээрэ
гарахада,
Холын дайда сэнхирлэн
үзэгдэнэ.
Өөрөө би хоёр далитай болоо
һаа,
Энэ дороо шамдаа ницдэжэ
ошохо һэм.

Гэгээн наран нэгэтэ ойртон
ерэжэ,
Сонхо доогуурнь
гэрэлтүүлжэ эхилбэ.
Хэзээнэйм амараг шимни,
намтаяа ушаржа,
Хүлөөһэн сээжэдэм зулын
гэрэл бадарба.
Агаарта ницдан жэргэгшэ
шубуун
Малшан хүндэ хүгжэм зугаа
болодог,
Алас газарта дурдан һуугша
хонгор шимни
Алаг зүрхэнэймни һайхан
зүгнэл болонош.
1931 он.

1931 он.

Элитэ ехэ поэт, оршуулагша, журналист Ч-Р. Н. Намжилов
хадаа хурса үгэтэй публицист, очеркист байһан юм. 1982 оной
июнь һарада бэицэгдэхэн "Шэтэ-Дульдарга-Ага" гэхэн, замайнь
тэмдэглэлһээ Зүдхэли тухай хөөрэхэн хэһэгыень уншагдадай
һонорто дурадханабди. Энээхэн замай тэмдэглэл "Байгал"
журналда (1982 он, 5-даху дугаар) томилогдоһон байна.

ЗҮДХЭЛИ ТУХАЙ

УДАНГҮЙ зам харгыгаа
саашань үргэлжэлүүлхээ
һууриһаа хүдэлбэди. Жамсо
Тумуновой түрэхэн нютаг -
Табтаанайгаар тойроод, урагшаа
дэбахадамнай, манай хүрэхэ
ёһотой Зүдхэли нютаг болохо
байгаа. Зүгөөр тиймэ дүтэхэнэ
бэшэ ааб даа. Үндэр Саханай,
бүтүү нэлэнхы ой модотой,
талатайшые ехэл һайхан хизаар!
... Эсэртэрээ шахуу гүйлгэһөөр
ябатарнай, хуһан тужын
саанаһаа байшан гэрнүүд
бултайба. Энэмнай
зүдхэлиинхидэй амардаг
Угсаахайн аршаан гэжээ ааб даа.
Ёһотой курорто байдаг хамаг
юумэн түхөөрэгдэнхэй:
котельнэнь шэнгэн түлишөөр
түлигдэдэг, дала гаран метр
дороһоо минеральна уһан
бүлэжэ гаргагдана, һүүлээрнь
халаагаада, ванна корпус уруу
абаашагдадаг. Нүгөө
хоолойгоорнь душ абадаг
газарта урадуулагдаана.

тэдээнэйдэ хүрөөбди. Энэ
нүхэрэй һамган, манай
Үльдэргын хургуулин багша
Долгорма Дондоковнагай дүү
Гуйгарма гэжэ ветврач ажалтай
байгаа. Бидэ ерээ хадаа эндэхэ
малшадаар ябаха, хөөрөлдөхө
хүсэлтэй байгаабди. Гуйгарма
намда өөрынгөө унадаг мори
эмээлэжэ үгөөд, нүхэртэмни
баһал һайн мори олоо һэн.
Бүхэли үдэр гүйлгэлдөө
бэлэйбди. Тийгэжэл ябахадаа,
Зүдхэли нютагай уужам,
баяниие мэдэрээ бэлэйб...
хургуулида орожо,
һурагшадаар уулзаабди. Гэртээ
бусанаар нэгэ иимэ шүлэг бэшээ
һэм, шагһыт даа:

Юрын жаахан хэрэгтэй һаа,
Юрэдөө, Зүдхэлээр
тойролтогүй.
Агын тала баргагаа гү,
Аажам харгыгаар ябалтай
ха, - гэһэн богдол,
Худалһур Хужартын
габаанай

Хобдол харгыда
һэжэрүүлхэдээ,
Уйтан хабшал харгыда
Угаан бэшэшые һаа
һаатахагаа, гэһэнэ һанаагаа.
Холболдоһон хагаараа
хүрээтэй

Хабшуу уйтан газартай ха,
Хадануудынь яатарая
шүрээ юм,
Хаанаа малынь бэлшэдэг
юм, -
Гэжэ түрүүшээр һанааб,
Гэнэгэн алдаһан байгаааб.

Энэ һанални хожомынь
Эндүүтэй байгаа,

Хадануудайнь нармай
хормойе
Харан ябахагаа баярлааб:
Эбхээ, уршалаа бүхэндэнь
Элдин нугануудые харааб.
Шара торгоншые энгэринь,
Хара хилэншые хүбөөнь
Тэбхын зурын харагдана,
Тэгшэ баялыгын гэршэлэн.
Һэеы гэртэй малшадые,
Һүрэг олон мал адуу
Хөөмэйлэн багтаан

нэмэриһэн
Хүжэ хадануудынь шэмэг
байна...
Хадын ташалуур харгыгаар
Хазартал морёор
табилууһанаа,
Эндэхи һаруул хургуули соо
Эдир зүдхэлиинхидээр
золгоһоноо
Мартахаар бэшээр
хагуужа,

Магтаал шүлэгөөр
гагнааб.

Нютагыень иимэ һайханаар
зураглажа бэшэһэн шүлэгөө
авторайнь уншахада, хүн зон
баяртайгаар альгаа ташабад,
һүүлээрнь Цокто Номтоевой
бэшэһэн Зүдхэли тухай дууе
(хүгжэмынь Ага нютагай
композитор Дагба Ринчинов
бэшэһэн юм) уран һайханай
бүлгэмэйхид ханһинаса дуулажа,
сугларашадые бүри ехээр
хүхэбэ.

Москвагай Литературна
институт дүүргэнэйнгээ
һүүлээр Ага шотагай Цогто-
Хангида гэр бүлөөрөө нүүжэ
ерээд, хэдэн жэлдэ
таһалгаряагүйгөөр ажаллаһан

тухайгаа, хайшан гэжэ "Талын
харгынууд" гэхэн түрүүшынгээ
романай материал суглууһан,
бэшэһэн тухайгаа Цыден-Жап
Жимбиев һонирхолтойгоор
хөөрөбэ. Удаань гараһан "Тал
могой жэл", "Урасхал" гэхэн
романуудынь баһал хүдөө
нютагайхидай байдалда
зорюулагдаһаниинь мэдээжэ
бшуу.

Дайнай урда тээ Зүдхэлиин

хургуулида багшаар ажаллаһан
Базар Ринчино хожомынь
Советскэ Союзай Геройн үндэр
дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.
Баатарай үхлөөр унаһан энэ
хүн тухай Арсалан Жамбалон
үчинэй материал суглуулжа,
дайладалаһан газараарнь
ябаһанаа, таниха мэдэхэ
нүхэдөөрнь уулзаһан тухайгаа
ярижа, хүн зоной һонирхол
татаа. Ага шотагай аддар солото
энэ хүбүүн тухай бэшэһэн
зохёолһоо уншажа үгэбэ. Шэтын
поэт Василий Никонов Зүдхэли
тухай найрууһан дуугаа
сугларашадай анхарада
табахадань, нилээд шанга альга
ташалган нэрешоо һэн. Энэ
нютагай эхилэн бэшэгшэд Болод
Бальжинмаев, Базар-Сада
Цыденов гэгшэд өөһэдэнгөө
зохёолһон шүлэгүүдые уншажа,
хүн зоние һонирхуулаа. Уран
һайханай бүлгэмэйхид,
хургуулиин үхибүүд манай
зохёолһуудһаа сээжээр уншажа,
бэшэһэн дуунуудыемнай
дуулажа, зүрхэ сэдхэлымнай
уярууһыень мартахаар бэшэ.

Урдань Табтаанайн
хургуулида хамта һуралсаһан гү,
али юрэ таниха мэдэхэ хүнүүдэй
зал соо ехэ олон сугларһандань
баясахааршые, урмашахааршые
байгаа...
Үглөөдэртэнь Ага тосхон
ошо жо, артистнар, уран
зохёолшоод, уран зураашад
композиторнуудай бүлэгүүдтэй
ниилэжэ, баяр баясхалантай
түгэсхэлэй уулзалгада
хабаадалсаа бэлэйбди. КПСС-
эй Агын окружкомой нэгэдэхэ
секретарь нүхэр В. И. Маслюков,
арадай депутатуудай
округийсэдкомой түрүүлэгшэ З.Х.
Намдаков манай республикын
зохёохы ажалтанай
коллективүүдтэ, мүн тоосоото
харалгада хабаадалһан бүхы
нүхэдтэ Хүндэлэй
грамотанууд, баярай бэшэгүүд
болон дурасхаалта бэлэгүүдые
баруулаа. КПСС-эй обкомой
соёлой таһагые даагша Д. Т.
Цыремпилов, Борьёогой суута
хонишон, Социалис Ажалай
Герой Г. Л. Рабдаев энэ уулзалга
дээрэ үгэ хэлэжэ, манай
республикын түлөөлэгшэдые аха
дүү ёһоор эды шэнээн хани
халуунаар утаһанайнь түлөө,
хэжэ байһан ажал
х ү д э л м э р и т э е э
танилсууһанайнь түлөө
округой партиийн совет болон
ажахын зургаануудта Ага
нютагай олонийтэ ажалшадта
гүнзэгы баяр баясхалан
хүргэбэд, һүүлээрнь һайндэрэй
үргэн ехэ концерт боложо,
Бурядай оперо, баледэй, буряад
Драмын, "Байгал" ансамблин
артистнар, дуушад, хатаршад
хабаадалсаа.

... Үглөөниинь Ага шотаһаа
Шэтэ руу шэглэжэ
гарахадамнай, бороо орожо
эхилээд, буудалда хүрэжэ,
вагондоо һуутарнай шахуу
зогсоогүй. Яһала уһатайгаар аад,
яаралгүй аалханаар шэдэржэл,
шэдэржэл байгаа бэлэй.

1982 оной шонь.

Хүүгэдтэ зориулагдһан шүлэгүүдһээ

ХАЙДАБАЙ ХАМАР

Хайдабнай хамараа
Харадаг болоһоор үнинэй.
Хабатай бэшэ аал,
Хамараа хараха гэшэмнай?
Хүйтэндэ даараһандаа
Хүхэрөөд байгаагүй юм аа
гү?
Кухниһаа гаралгандаа
Хөөдөөд абаагүй юм аа гү?
Зүгөөр Хайдабаймнай

Зөөлөхөн хамарынь
һарнайгаад,
Өөрөө яагаадыбэб
Өөдөө болоһоһон байгаа...
Сэбэр бэшэлгээрээ
Сэгнэлтын эрхимые
абһандаа,
Сээжэлдэһэн шүлэгөө
Сортоотойгоор хэлэжэ
хаяһандаа

Хамарайнь үзүүрхэн
Халта зохолдог байшоо.
Хабарай һалхинаар
Хадаһаа үндэр болошоо.
Хажуудань һуугашаад,
Хараашагүй бү болыт,
Халтиржа унахань лэ,
"Харгыень" олгуулжа үгыт.

XVII жаранай гал улаан хулгана жэл
(1996 - 1997 онууд)

ЗУНАЙ ДУНДА ХҮХЭ МОРИН НАРА

Буряад литэ	8	9	10	11	12	13	14
Европын литэ	24	25	26	27	28	29	30
Гараг Хэрэ Үдэр	Дабба Нара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагба Меркури среда	Нурбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнээ Тдэр	хара луу	харагшан могой	хүхэ морин	хүхэгшэн хонин	улаан бишэн	улаагшан тахяа	шара нохой
Мэнгэ	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ
Һуудал	уһан	уула	модон	хиц	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то шэнын 8 (июнийн 24). Дүйсэн үдэр, дасан дугануудта Отошын хурал хурагдадаг.

Хара луу, 9 улаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бисалгал хэхэ, даллага абаха, лусууд тахиха, буян хэхэ, дасанай (дуганай), субаргын һуури тахиха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном бүтээхэ, тэдэниие арамнайла, һаһа утадхалгын ном уншуулха, эм найруулха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, мүргэл хэхэ, ада шүдхэр номгоруулха, нүүхэ, шэнэ нютагта түбхинэхэ, шэрдэг бүрихэ, абаһанаа бусааха, хи бараа сараха, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, газар хахалха, таряа тариха, хубсаһа эсхэхэ, худаг малтаха, һаһа барагшын хэрэг бүтээхэ, онгосо, һала дархалха, хүүргэ, тээрмэ бариха, шуһа хайһа, төөнэхэ, ехэ уһа гатаһа, загаһа бариха, тангариг абаха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, һаһан ута болохо.

Гарагай 3-да шэнын 9 (июнийн 25).

Харагшан могой, 8 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахюуса хуруулха, хэшэг даллагын ном уншуулха, сан тахиха, аршаанаар угааха, ваджрын ёһо бүтээхэ, лүн абаха, угаал хэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, үбшэ аргалха, буян хэхэ, хээрэ ажал бүтээхэ, үзэг шудалха, дайсаниие болон ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр һаһа барагшын хэрэг бүтээхэ, бэри буулгаха, замда гараха, шэнэ газарта бууса түхөөрхэ, эм найруулха, бороогой уһа тогтоохо, гэрһээ юумэ гаргажа, ондоо тээшөнө үгэхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, мяха шараха, тоһо хайлуулха мэтын үйлэнүүдтэ тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 4-дэ шэнын 10 (июнийн 26). Бадма-Самбаавын үдэр.

Хүхэ морин, 7 улаан мэнгын, модондо һуудалтай үдэр.

Бурханда, Наранда, нарада, Газарта мүргэхэ, тэнгэринэртэ мүргэхэ, үргэл үргэхэ, зүүдхэл зүүхэ, модо һуулгаха, газараа заалгаад, гэрэй һуури тахиха, ноёндо ошохо, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, һаһа утадхалгын ном уншуулха, хубсаһа эсхэхэ, эм найруулха, тараг бэрихэ, айраг халааха, абаһанаа бусааха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдтэ бодхоохо, эд бүтээхэ, даллага абаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье замда, аянда гараха, сангарил хэхэ, маани сахиха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхөөрхэ, шэрдэг бүрихэ, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, бэри буулгаха, мори худалдаха, худалдажа абаха, мал үүсэлхэ, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха мэтын үйлэнүүдтэ сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэрын тамир һайжарха.

Гарагай 5-да шэнын 11 (июнийн 27).

Хүхэгшэн хонин, 6 сагаан мэнгын, хиидэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тантрын таринуудые уншаха, даллага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, хадаг тахиха, бэри буулгаха, түрэ хэхэ, абаһанаа бусааха, тогоо нэрэхэ, эм найруулха, һаһа утадхалгын ном уншуулха, замда гараха, субарга бодхоохо, бурхан бүтээхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, үзэг шудалха, бурханай ном уншаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье һаһа барагшые хүдөөлхэ, шуһа ханаха, зүүгээр хадхуулха, тангариг абаха, суглаанда сугларха, юумэ бузарлаха, үзэн ядалга үүдхэхэ мэтые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэрын тамир һайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 12 (июнийн 28).

Улаан бишэн, 5 шара мэнгын, гада һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурханай шэрээдэ мандал тахиха, буян хэхэ, номой сахюуса хуруулха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдтэ бүтээхэ,

арамнайла, хүниие тушаалда томилхо, зарлиг тунхаглаха, тараг бэрихэ, айраг халааха, эм найруулха, хадаг тахиха, бэри буулгаха, түрэ хэхэ, модо һуулгаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, наадаха, һайндэрлэхэ, хяһа гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр мал үүсэлхэ, худалдаа наймаа хэхэ, хэрэглэл газаршань гаргаха, һаһа барагшые хүдөөлхэ, нүүхэ, үхэр, мори худалдаха, абаһанаа бусааха мэтын үйлэнүүдтэ сээрлэхээр.

Гарагай 7-до шэнын 13 (июнийн 29).

Улаагшан тахяа, 4 ногоон мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Дашаниматай (үлзы хутагтай), ехэ һайн үдэр. Илангаяа бурханда мүргэхэ, буян хэхэ, бисалгал хэхэ, бурхан, ном арамнайла, һаһа утадхалгын ном уншуулха, эд, үхэр худалдажа абаха, худаг малтаха, гэр бариха, замда гараха, шабар зуураха, даллага абаха, сангарил хэхэ, маани сахюулха, залуу мал эмнихэ, эм найруулха, модо һуулгаха, зохёол бэшэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, модо зөөхэ, тангаригаа болуулха, эльбэ дараха, найман луста мүргэхэ, шуһа ханаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол ушарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 14 (июнийн 30).

Шара нохой, 3 хүхэ мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Лусуудта мүргэхэ, эм залаха, тангаригаа болуулха, агнаха, балин шатааха, дасан (дуган), бурхан, субарга бүтээхэ, арамнайла, һаһа утадхалгын ном уншуулха, даллага абаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, абаһанаа бусааха, үхэр худалдаха, мори хургаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье малгай, хубсаһа эсхэхэ, шуһа ханаха, үхэр худалдаха, замда гараха, эм найруулха, бэри буулгаха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, үһээ угааха, бэрийн хэрэг бүтээхэ мэтын үйлэнүүдтэ нарилхаар. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри арьбажаха, үхэр мал үдэхэ.

— СПОРТ — СПОРТ —
“СЭЛЭНГЭ” -
“САМОТЛОР XXI” - 1:0

“Сэлэнгэ” - Константин Кобунов, Валерий Тетерин (Александр Симагин), Юрий Головки (Алексей Похлебаев), Андрей Пойманов (Андрей Ачкасов), Александр Зыков, Георгий Гармашов, Игорь Зыков, Виктор Малых, Сергей Хижняк, Леонид Иванов, Вячеслав Марач;
“Самотлор” - Владимир Лежнев, Анатолий Кретов (Сергей Похитайло), Дмитрий Сигоренко, Виктор Глуховцев, Валерий Панчик, Игорь Крайнюк, Юрий Кокорин, Николай Копылов, Юрий Ходоронок, Юрий Зеленев (Евгений Шиповский), Сергей Захаров.

Мурьсөөнэй ахмад судья - республикын категориин судья Владимир Шапоренко (Комсомольск-на-Амуре), судьянар - Валерий Веретенников, Олег Матросов (хоюула Шэтэ); мурьсөөнэй инспектор, бүхэсоюзна категориин судья Геннадий Марков.

Үнгэрэгшэ жэлхээ манай зонодо наадажа эхилһэн “Самотлорой” футболистууд байшга ондо түрүүшын уулзалгануудые яһала амжалттай үнгэргэжэ ябана. Эдэнэр нёдондо жэлдэ мурьсөөнэй табицада һүүлшын һуури эзэлһэн гэжэ мэдэнэбди. Мүнөө долдон наада үнгэргэһэн эдэнэр Омскын “Динамие” 3:0, “Междуреченский” командые 2:0, Прокопьевский “Моторые” 1:0 тоотойгоор шүүһэн, нэгэ командатай тэнсэһэн гурбандань

шүүгдэһэн, дүн хамта 10 очкотойгоор мурьсөөнэй табицада арбадаху һуури эзэлһэ. “Сэлэнгын” футболистууд мүнөөдөө 6 очкотой.

Үдэртөө хура бороо ороһон аад, стадион дээрэ наада гэмэ һэрюун, зохид байба. Нааданай эхилэмээр “Сэлэнгын” довтолгошод хамгаалагшадтаа хэдэн удаа урагшаа гараашы һаа, айлшадайнгаа хамгаалагшадтай “хаалга” дабажа ядаха юм. Эндэ айлшадай хамгаалагшад Панчик, Сидоренко, Кокорин, довтолгошод Ходоронок, хурдан солдон Захаров болон бусад найнаар наадаһаһаа гадна, шанга довтолго хинэ. “Сэлэнгын” футболистууд тэдэһээрэй довтолгые арай шамай сараха юм.

Уулзалгын хоёрдохи хахадай хорёод минутын үнгэржэ байхада, манай команда одоошье тоо нээжэ, стадиондо сугларагшадые урмашуулба. Хамгаалагша Симагин нүхэдэйнгөө дамжуулан бүмбэгэ абамсаараа, воротатай дээдэ булан руу эришэтэйгээр сохижорхёо.

Ворота руугаа бүмбэгэ алданан айлшадай зарим футболистууд талмай дээрэ хэрэзгы ааша гаргажа, мурьсөөнэй суужада хэдэн удаа зэмэлүүлбэ. Бөгөөр хэлэхэдэ, хоёр командын футболистууд һонин наада харуулжа шадаагүй.

Удаадахи нааданда “Сэлэнгэ” Тобольскын “Иртышын” футболистуудтай уулзаха юм.
Т. БАДМАИН.

АНДА НҮХЭД! Тохёолдоһон урагшатай амжалтатаа бүтээдэгтэй! “Ариг Ус” гэжэ телекомпани али бүхы соносхолнуудай ашаар өөһэдэгөө харуулха арга Танда олгохол. Тан тухай газетэнүүдтэ уншахал, радиогоор шагнахал, сэнхир экран дээрэ гарахал! **Иимэ телефонуудаар хонхогоболһнай, үгээс ойлголсожо, хэлсэ баталжа шадаагдуй:**
2-30-14, 2-29-66.

САБ САГААХАН хубсаһатай эдир залуухан бэри, Мендельсоной ирагуу һайхан аялга хүгжэм, хундагануудай шэнхинээн, хуби заяагаа холбожо байһан хүбүүн басаган хоёрой инаг дуранайнгаа мэдэрэлые мэдүүлжэ, таалалдахыень уриһан “Гашуун” гэгээн согтой хүхюун хашхарадаан доро “Ариг Ус” телекомпаниин мэргэжэлтэ операторнууд залуушуулай түрэ хуриме кино болгон гоё хайханаар буулгаха байна.
Иимэ хаягаар захилнуудые абахагдуй: Борсоевой үйлсэ, 7 “а” гэр. Телефонууд:
2-30-14, 2-69-76.

ХҮНДЭТЭ аба, эжынэр, хүтшэн эжынэр болон үбгэ эсэгэнэр! Танай хүүгэд кинодо буулгуулхые хүсэнэ гэлэй. Киногой одон боложо шадаха гү, али угы байһыень бү мэдэе. Гэбэшье экран дээрэ өөрыгөө мүнөөшье хаража шадаха.
Хүүгэдэе баярлуулагты! Энэ ушар тэдэнэй бүхы һаһан соонь мартагдахагүйл.
“Ариг Ус” телекомпани хүүтэдэйтнай түрэнэн үдэртэ эрхим бэлэг барихал.
Борсоевой, үйлсэ, 7 “а” гэр. Телефонууд:
2-30-14, 2-69-76.

СОНОСХОЛ
Агын автономито округой Могойтын дунда хургуулийн 50 жэлэй ойн баяр 1996 оной июнийн 22-то болохонь. Могойтын дунда хургуули дүүргэгшэд, багшанар болон айлшад энэ дэмбэрэлтэй һайндэртэ уригдана.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ. РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: РИПЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ЖПГЖИТОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р. Б. (Буряад Республикын Президентгын ба Правительствоин аппарат), СУНДАРОВ Д. Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ОЧИРОВ С. Д., САМБЯЛОВА Т. В., ПИИТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор).</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, “Буряад үнэн” газетын редакци.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 2 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4170. Хэблэлдэ тушаалгдан саг 17.00.</p>	<p>“Республиканска типографи” гэгээн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номсройгоор бүрихэлдэ абтанхай. Заказ № 7787.</p>
--	---	---	---

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приемнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретарин - 2-50-52, секретаринай - 2-62-62, таһагууд: нитын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олонингын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдтэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскла - 3-42-19; Закаменскла - 30-61.
“Бурятия” хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерн - 2-23-67, вахта - 2-35-95.